03/02/2024

3 Φεβρουαρίου 1830: Υπογράφεται το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας του Ελληνικού κράτους

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

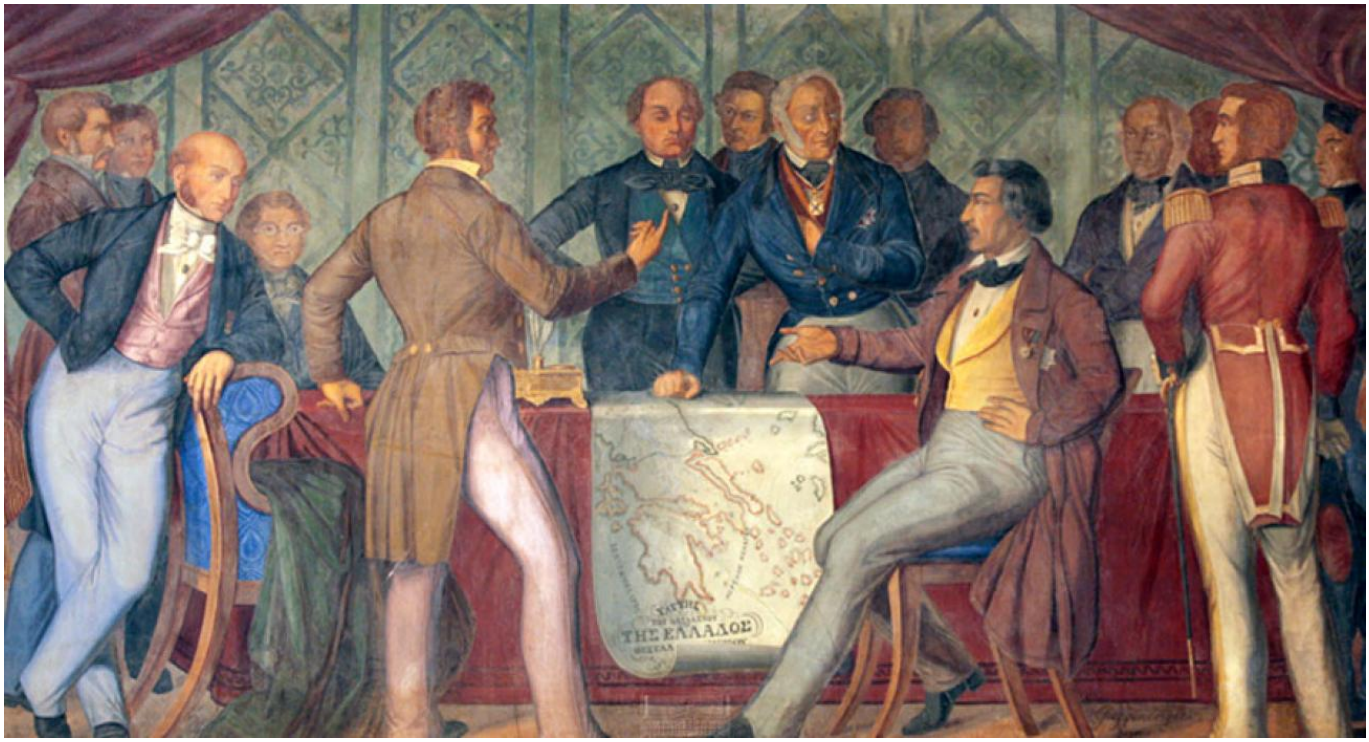

Σαν σήμερα, 3 Φεβρουαρίου του 1830, υπογράφεται το Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας του Ελληνικού κράτους (γνωστό και ως Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830) από την Αγγλία, τη Γαλλία και τη Ρωσία.

Ήταν η πρώτη επίσημη, διεθνής διπλωματική πράξη που αναγνώριζε την Ελλάδα ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος με όλα τα δικαιώματα –πολιτικά, διοικητικά, εμπορικά– που εκπορεύονταν από την ανεξαρτησία της, το οποίο θα επεκτεινόταν νότια της συνοριακής γραμμής που όριζαν οι ποταμοί Αχελώος και Σπερχειός. Πρώτος Κυβερνήτης του νεοσύστατου κράτους (1830-1831) υπήρξε ο Ιωάννης Καποδίστριας, ο οποίος ήδη από το 1828 είχε φθάσει στην Ελλάδα ως Κυβερνήτης, μετά από ψήφισμα της Γ’ Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας την 1η Απριλίου 1827)

Με τη Συνθήκη οριζόταν επίσης ότι πολίτευμα του ελληνικού κράτους θα ήταν η μοναρχία και ο ηγεμόνας του θα είχε τον τίτλο “Ηγεμών Κυριάρχης της Ελλάδος”.

Για τη θέση του μονάρχη οι συμβαλλόμενες χώρες επέλεξαν τον πρίγκιπα Λεοπόλδο του Σαξ-Κόμπουργκ & Γκότα (μετέπειτα Βασιλιά του Βελγίου), ο οποίος, παρά την αρχική του αποδοχή, τελικά δεν δέχτηκε την πρότασή τους.

Μετά την παραίτηση του Λεοπόλδου και τη δολοφονία του Καποδίστρια, με νέα συνθήκη της 25ης Απριλίου / 7ης Μαΐου 1832, ο μόλις 17χρονος πρίγκηπας Όθωνας των Βίττελσμπαχ της Βαυαρίας αναγορεύεται ως Βασιλιάς της Ελλάδος και το νέο κράτος ονομάζεται Βασίλειον της Ελλάδος. Σε αυτό συνέβαλε και ο φιλελληνισμός του πατέρα του Λουδοβίκου Α΄ της Βαυαρίας.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν ήταν απόλυτα σύμφωνες με την επιλογή, ιδιαίτερα η Μεγάλη Βρετανία έφερε εμπόδια.

Η πορεία προς το πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας

Από την πολιτική του Τζωρτζ Κάνιγκ στη Ναυμαχία στο Ναυαρίνο

Ήδη από το 1823 λόγω των ενεργειών του Τζωρτζ Κάνιγκ εμφανίζεται στην ευρωπαϊκή διπλωματία το Ελληνικό Ζήτημα, με κύρια πρόθεση του Υπουργού Εξωτερικών της Αγγλίας τη διεθνή αναγνώριση της Ελλάδας, ώστε να ανακόψει την πορεία της Ρωσίας προς το Αιγαίο.[2]

Ιανουάριος 1824: Η Ρωσία προτείνει το Σχέδιο των Τριών Τμημάτων: Να δημιουργηθούν 3 Ηγεμονίες κατά το υπόδειγμα των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών: Ανατολική Ελλάδα, Ήπειρος και Αιτωλοακαρνανία, Πελοπόννησος και Κρήτη. Το σχέδιο αυτό δεν ικανοποιούσε τους Έλληνες που αγωνίζονταν για Ανεξαρτησία.

Ιούνιος 1825: Πράξη Υποτέλειας. Κάτω από την πίεση των νικών του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο η κυβέρνηση Κουντουριώτη ζητά από την Αγγλική Κυβέρνηση να επιλέξει έναν μονάρχη για την Ελλάδα, δηλώνοντας την προτίμησή της για τον Λεοπόλδο του Σαξ-Κόμπουργκ & Γκότα. Με την Πράξη Υποτέλειας ουσιαστικά ζητούν να γίνει η Ελλάδα αγγλικό προτεκτοράτο, ως ένδειξη εμπιστοσύνης προς την Αγγλία. Ο Τζωρτζ Κάνιγκ, όμως, αρνείται να αποδεχθεί την Πράξη.

Απρίλιος 1826: Υπογράφεται το Πρωτόκολλο της Πετρούπολης, το οποίο κάνει λόγο για συνεργασία Αγγλίας-Ρωσίας όσον αφορά την επίλυση του Ελληνικού Ζητήματος με παροχή αυτονομίας στους Έλληνες. Ουσιαστικά πρόκειται για το πρώτο κείμενο που αναγνωρίζει πολιτική ύπαρξη στην Ελλάδα.

Οι όροι του Πρωτοκόλλου της Πετρούπολης επαναλαμβάνονται στη Συνθήκη του Λονδίνου (Ιούλιος 1827), την οποία υπογράφει και η Γαλλία. Σε ένα μυστικό «συμπληρωματικό» άρθρο προβλέπονταν και στρατιωτικός εξαναγκασμός των δύο πλευρών, κυρίως της Τουρκίας, ώστε να αποδεχθούν τους όρους της Συνθήκης.

Το συγκεκριμένο άρθρο θα οδηγήσει στη Ναυμαχία του Ναυαρίνου (7/20 Οκτωβρίου 1827). Η ήττα του τουρκικού στόλου από τους στόλους των τριών Μεγάλων Δυνάμεων (Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας) θα προκαλέσει ενθουσιασμό και θα γεννήσει ελπίδες στους Έλληνες, παρόλο που γινόταν μόνον λόγος στις ευρωπαϊκές δυνάμεις για κάποια αυτονομία – όχι ακόμα ανεξαρτησία-ορισμένων περιοχών, ώστε να ειρηνεύσει η περιοχή.

Η αλλαγή της Αγγλικής Πολιτικής –προς περιορισμό των ελληνικών συνόρων

11/23 Σεπτεμβρίου 1828: Ο Καποδίστριας ως Κυβερνήτης της Ελλάδας, στέλνει ένα εμπιστευτικό Υπόμνημα στις τρεις Δυνάμεις διαμαρτυρόμενος για τα πολύ περιορισμένα σύνορα του νέου κράτους που διέβλεπε ότι θα προτείνονταν από τους αντιπροσώπους τους. Αποφεύγει προς το παρόν να θέσει ζήτημα ανεξαρτησίας.

Νοέμβριος 1828: Με εισήγηση του, μετά το θάνατο του Τζωρτζ Κάνιγκ, υπουργού εξωτερικών της Αγγλίας, Άμπερντην[8], υπογράφεται στις 4/16 Νοεμβρίου το πρώτο, κατά σειρά, Πρωτόκολλο του Λονδίνου με δυσμενείς όρους για την Ελλάδα: Στην Ελλάδα επιδικάζονται μόνο η Πελοπόννησος και οι Κυκλάδες, γεγονός που προκάλεσε την εντονότατη αντίδραση του Καποδίστρια.

Μάρτιος 1829: Διαφωνίες μεταξύ των τριών Δυνάμεων και εκμετάλλευση του μεταξύ τους ανταγωνισμού από τον Καποδίστρια οδήγησαν σε νέες συνεννοήσεις στη Διάσκεψη του Λονδίνου και στην υπογραφή του δεύτερου, κατά σειρά Πρωτοκόλλου του Λονδίνου. Με το Πρωτόκολλο αυτό, της 10/22 Μαρτίου 1829, οριζόταν να προταθεί στους Οθωμανούς:

α. Συνοριακή γραμμή στο ύψος Αμβρακικού – Παγασητικού κόλπου και συμπερίληψη στο κράτος της νήσου Εύβοιας και των Κυκλάδων

β. Επικυριαρχία της Υψηλής Πύλης στο ελληνικό κράτος με ετήσιο φόρο προς τον σουλτάνο 1.500.000 γρόσια

γ. Κληρονομικός ηγεμόνας της Ελλάδας χριστιανός, ξένος προς τις βασιλικές οικογένειες των τριών δυνάμεων, που θα εκλεγόταν «κατά συναίνεσίν των τριών Αυλών και της Οθωμανικής Πύλης”.

Ρωσοτουρκικός πόλεμος (1828-1829) και συνθήκη της Αδριανούπολης (14-09-1829)

Μετά το Ρωσοτουρκικό πόλεμο που έληξε με ήττα της Τουρκίας, η Ρωσία την αναγκάζει να υπογράψει τη Συνθήκη της Αδριανούπολης (14 Σεπτεμβρίου 1829) και με το άρθρο 10 αποδεχόταν:

α. τη συνθήκη της 6ης Ιουλίου 1827 και

β. το πρωτόκολλο του Μαρτίου 1829 που όριζε τη συνοριακή γραμμή Αμβρακικού – Παγασητικού.

Η αλλαγή εκ νέου της αγγλικής πολιτικής και η πρόταση της Ανεξαρτησίας

Η Ρωσία, πανίσχυρη μετά τη νίκη της στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο τόσο απέναντι στο Σουλτάνο όσο και απέναντι στις άλλες Δυνάμεις, φαινόταν έτοιμη και ικανή να λύσει μόνη της το Ελληνικό Ζήτημα επιβάλλοντας μια λύση που θα της εξασφάλιζε τα μεγαλύτερα οφέλη. Η επιτυχία αυτή της Ρωσίας όσον αφορά την απαίτηση προς το Σουλτάνο να παραχωρήσει αυτονομία στην Ελλάδα αλλά και να αποδεχτεί ιδιαίτερα ευνοϊκούς για τη Ρωσία όρους σχετικά με το εμπόριο στην Ανατολική Μεσόγειο θορύβησε την Αγγλία, που ανέλαβε πρωτοβουλίες για το Ελληνικό Ζήτημα.

Σκοπός της Αγγλικής πολιτικής ήταν πλέον να δημιουργηθεί ανεξάρτητο Ελληνικό κράτος που θα έκλεινε για τη Ρωσία τους δρόμους προς το Αιγαίο και ταυτόχρονα θα περιόριζε τη ρωσική επιρροή στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Παράλληλα, όμως, επεδίωκε περιορισμό των συνόρων ιδιαίτερα στη Δυτική Ελλάδα, ώστε να υπάρχει απόσταση ασφαλείας από τα Επτάνησα, που βρίσκονταν τότε υπό αγγλική κατοχή. Έτσι ξεκινά νέος γύρος διαπραγματεύσεων που θα καταλήξει, ύστερα από αγγλική πρόταση, στο Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας (22 Ιανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830), το οποίο θα αποδεχτεί ο Σουλτάνος.

Συμμετέχοντες

Στις διαπραγματεύσεις του Λονδίνου συμμετείχαν και υπογράφουν το πρωτόκολλο

της Ανεξαρτησίας οι πληρεξούσιοι της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας (Αμπερντήν, Μοντμορανσί-Λαβάλ, Λίεβεν), ενώ απουσίαζαν εκπρόσωποι των Ελλήνων και των Τούρκων.

Και οι τρεις εμπλεκόμενες χώρες είχαν στόχο να αυξήσουν την επιρροή τους στο νεοσύστατο κράτος περιορίζοντας συγχρόνως την επιρροή των αντιπάλων τους.

Όσον αφορά τον Καποδίστρια, συμφωνήθηκε ο αποκλεισμός του από τις διαπραγματεύσεις εξαιτίας της καχυποψίας των Άγγλων προς το πρόσωπό του (θεωρούσαν ότι υποκινούσε επανάσταση στα Επτάνησα). Επειδή οι δυνάμεις δεν τον ενημέρωναν καν για την πορεία των διαπραγματεύσεων, προειδοποιεί ότι δεν θα αποδεχθεί όρους δυσμενείς για την Ελλάδα και επιμένει στο δικαίωμα της χώρας του να εκφραστεί στη Διάσκεψη.

Όσον αφορά τον Σουλτάνο, είχε συγκατανεύσει να υπογράψει όλα όσα θα αποφασίζονταν στη συνδιάσκεψη του Λονδίνου για την εφαρμογή της ειρήνης και τον τερματισμό του πολέμου.

Η υπογραφή του πρωτοκόλλου

Στα 11 άρθρα του Πρωτοκόλλου αναγνωρίζεται πανηγυρικά ανεξάρτητο Ελληνικό κράτος με περιορισμό των συνόρων στη γραμμή Αχελώου-Σπερχειού. Η Κρήτη και η Σάμος δεν επιδικάζονται στην Ελλάδα, αλλά μόνο η Εύβοια, οι Κυκλάδες και οι Σποράδες. Με δεύτερο πρωτόκολλο την ίδια μέρα εκλέγεται ο Λεοπόλδος Ηγεμών Κυριάρχης της Ελλάδας το κείμενο Φωτιάδης “περί αναγορεύσεως του πρίγκιπος Λεοπόλδου ως ηγεμόνα της Ελλάδος”) και χορηγείται δάνειο για τη συντήρηση του στρατού που θα έφερνε μαζί του.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις απαίτησαν από την Ελλάδα να σεβαστεί τη ζωή και την περιουσία των Μουσουλμάνων στην ελληνική επικράτεια και να αποσύρει τα ελληνικά στρατεύματα από τις εκτός συνόρων περιοχές.

Με το πρωτόκολλο της 3ης Φεβρουαρίου τερματιζόταν ο πόλεμος και αναγνωριζόταν στη διεθνή κοινωνία ελληνικό κράτος. Η αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Ελλάδας από τις τρεις δυνάμεις και την Τουρκία αποτελεί κρίσιμη καμπή για τη νεότερη ελληνική Ιστορία.

Ωστόσο οι αποφάσεις αυτές δεν θα είναι οι οριστικές και όσον αφορά τα σύνορα και ως προς το πρόσωπο και τον τίτλο του ηγεμόνα. Η τελική ρύθμιση του ελληνικού ζητήματος θα επέλθει αργότερα με τις διεθνείς πράξεις του 1832.

Οι αντιδράσεις του Καποδίστρια και οι ενέργειες για βελτίωση των βορείων συνόρων

Στις 27 Μαρτίου/ 8 Απριλίου 1830 οι αντιπρέσβεις κοινοποίησαν στην Ελλάδα και την Τουρκία το Πρωτόκολλο. Ο Σουλτάνος αναγκάστηκε να αποδεχθεί την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Ο Καποδίστριας συμφώνησε με τον όρο να εκκενώσουν και οι Τούρκοι την Αττική και την Εύβοια.. Επίσης ζήτησε την παρουσία ξένων οροθετών και την παροχή μέσων για την αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος που θα προκαλούσε η εκκένωση των εκτός συνόρων περιοχών από τους ελληνικούς πληθυσμούς. Παράλληλα ενημέρωσε τον Λεοπόλδο για τις αξιώσεις του. Ζήτησε επίσης από τον Λεοπόλδο να ασπαστεί την ορθοδοξία, να παραχωρήσει πολιτικά δικαιώματα στους Έλληνες και να εργαστεί για την επέκταση των συνόρων, ώστε να συμπεριληφθεί η Ακαρνανία, η Κρήτη, η Σάμος και τα Ψαρά.

Ο Λεοπόλδος όμως συνάντησε την άρνηση της Βρετανικής κυβέρνησης, γεγονός που τον οδήγησε σε παραίτηση (9/21 Μάϊου 1830) με το επιχείρημα ότι δεν ήθελε να επιβάλει στους Έλληνες τις δυσμενείς για αυτούς αποφάσεις των ξένων αλλά και για προσωπικούς λόγους.

Η εσωτερική Αντιπολίτευση του Καποδίστρια δέχτηκε με σχετική ικανοποίηση τους όρους του Πρωτοκόλλου, κατηγορώντας τον Καποδίστρια για τον περιορισμό των συνόρων .

Μετά το πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας-Οριστική ρύθμιση των συνόρων –Η

Ελλάδα Βασίλειο

Η παραίτηση του Λεοπόλδου σε συνδυασμό με την αναβλητική πολιτική του Καποδίστρια οδήγησε σε νέα Διάσκεψη τον Ιούλιο του 1831 που πρότεινε στην Τουρκία την επέκταση των συνόρων στη γραμμή Αμβρακικού-Παγασητικού. Η Τουρκία αναγκάστηκε να αποδεχθεί τους όρους και τελικά υπογράφηκε νέο πρωτόκολλο (14/ 26 Σεπτεμβρίου 1831). Δυστυχώς όμως ο Καποδίστριας δολοφονείται λίγες μέρες αργότερα (27 Σεπτεμβρίου/ 9 Οκτωβρίου 1831), χωρίς να προλάβει να δει τα θετικά αποτελέσματα της πολιτικής του.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια με το πρωτόκολλο της 1/ 13 Φεβρουαρίου 1832 και τη συνθήκη της 25 Απριλίου/7 Μαΐου 1832 αναγνωριζόταν – μετά την παραίτηση του Λεοπόλδου– ως βασιλεύς, πλέον, της Ελλάδος ο πρίγκιψ Όθων της Βαυαρίας. Ο σουλτάνος συμφώνησε, μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις, με την υπογραφή στις 9/ 21 Ιουλίου 1832 της Συνθήκης της Κωνσταντινουπόλεως που προέβλεπε την ανεξαρτησία της Ελλάδος και τα διευρυμένα σύνορα Παγασητικού-Αμβρακικού.

Πηγή: wikipedia